

Böyle söyleyenlere, eğer samimi iseler, bir şey söylemek istiyorum: SİZ KUR'AN OKUMADINIZ; MEAL OKUDUNUZ.

Nedir meal? Meal, çeviri/tercüme değildir. Meal, bir cümlenin taşıdığı muhtemel anlamlardan birini ifadeye YÜKLEMEK işidir. Yani mealde, üzerinde ortak karara varılmış bir anlayış birikiminden yararlanılarak, başka türlü anlamaya imkân vermeyecek şekilde, sınırları önceden belirlenmiş bir çerçeve söz konusudur.

Yani siz, birilerinin süregelen bir yorum ağından tamamen veya büyük ölçüde etkilenerek yaptığı yorumsal çeviriyi okudunuz.

Tefsir okusanız da bu durum değişmeyecek. O da mealin genişletilmiş versiyonu.

Biraz açmaya çalışayım:

Kuran'ı anlama/anlamlandırma noktasında temel iki yaklaşım var.

Birazdan bahsedeceğim bu iki yaklaşım her ne kadar birbirinden ayrı başlıklar olarak gözükse de, aslında ikisi de biri diğerine içkin yaklaşımlardır; ortaya koydukları sonuçlar itibariyle biri diğerinden ayrı değil, birbirine içkindir.

Birinci ve hakim olan yaklaşım, bu kitabın içinde yazarların tam ve doğru anlamının tamamen NAKİL yolu ile geldiği kabulüdür. Bu kabule göre Kuran metni tek başına asla anlaşılabilir. Kuran peygambere inmiştir, bir de her ayetin ne anlama geldiği bilgisi de peygambere inmiştir. Peygamber Kuran metnini yazdırmıştır fakat açıklamaları yazdırmamıştır. Peygamber yaşıyor iken etrafındakiler peygamber her ne yapıyor ise onu yaparak dini yaşamıştır. O öldükten bir süre sonra, bazı bilgiler unutulmaya yüz tuttuğu için Kura metnini anlamak için NAKİL yolu ile gelen ve “peygamber dedi ki” diye başlayan cümleler olmaksızın Kuran metnini asal anlaşılamayacağı; anlamaya dahi girişilemeyeceği görüşü yaygın ve hakim görüş olmuştur. Örneğin, önünüzde duran ve gözlerinizle okuduğunuz metinde; (meal) “hac bilinen aylardadır” yazdığı halde, bu okuduğunuz cümledeki kasıt asla anlaşılabilir. Bu ayet ne zaman inmiştir, indiği zaman şartlar neydi, peygamber bu cümleyi nasıl açıklamıştır gibi bilgileri bilmiyorsanız bu cümle anlam ifade etmemektedir. Metni okuyan birisi “hac için bilinen aylarda diyor demek ki hac birden fazla

ayın içerisinde yapılan bir ibadettir” diye düşünecek olsa, bu, birinci yaklaşıma göre zinhar hatalı ve derhal terk edilmesi gereken dinden çıkarıcı bir düşüncedir. Zira, nakledilerek gelen “Hac Arafat’tır” rivayeti (peygambere ait olduğu iddia edilen sözler) bu ayeti açıklamıştır; burada kastedilen “ihrama girmekle başlayan ilgili sayılı günler”dir ve böyle uygulanmaktadır. Yine örneğin, mealen Kuran’da “şu sayılanlar dışında yiyecek kimseye haram kılınmış bir şey bulamıyorum” yazdığı ve dört madde değişik ayetlerde birkaç defa belirtildiği halde ilgili yaklaşıma göre bu ayet de anlaşılabilir. Çünkü uzayıp giden haram yiyecekler listesi bize nakil yoluyla gelen rivayetler ile sunulmuştur, Kuran’da sayılan 4 madde geçersizdir; asıl olan rivayettir. Yine örneğin Kuran’da “cariye” kelimesinin geçmiyor olması önemli değildir, nakil yolu ile gelen bilgiler bunu kesin olarak açıklamıştır, gramer analizi, kelime analizi ve bağlamsal analiz yapmak beyhudedir, sapkınlıktır.

Özetle, eğer açıp Türkçe Kuran Çevirisi okuduysanız büyük ihtimalle yukarıda özetlemeye çalıştığım anlayışa sahip yaklaşıma ait kişiler tarafından yapılmış bir meali okudunuz. Kuran metninin bizzat kendisini okumadınız.

İkinci yaklaşım olarak, yukarıdaki geleneksel anlayıştan az ya da çok ayrılan tüm anlayışları kast ediyorum. Yani, “acaba tüm rivayetleri doğru kabul etmesek de geleneği biraz sorgulasak mı” diyenler ile “Yalnızca Kur’an, rivayetler tamamen çöpe!” diyenleri tek çatı altında topluyorum.

Bu yaklaşıma da “**meal yaklaşımı**” ismini veriyorum.

Öncelikle belirtmem lazım ki, literatürde sistematikleşmiş, ekolleşmiş, kendilerine “biz meal yaklaşımıyız” diyen bir grup/cemaat/mezhep/STK yok. Bu isimlendirmeyi bilinçli olarak ben yapıyorum.

İkinci yaklaşım olarak nitelediklerim de aslında büyük oranda birinci yaklaşıma tabiler; farkında değiller. Yani, birinci yaklaşımla görünüşte zıtlar ama aslında farkında olmadan iç içe/mutabakat halindedir. Bunun nedenini birazdan açıklayacağım.

Açıklamaya geçeyim:

Bir örnek vereyim:

2:49 Diyanet Meali (Geleneksel/Birinci Yaklaşım) : Hani, sizi azabın en kötüsüne uğratan, kadınlarınızı sağ bırakıp, oğullarınızı boğazlayan Firavun ailesinden kurtarmıştık. Bunda, size Rabbinizden (gelen) büyük bir imtihan vardı.

2:49 (Edip Yüksel Meali, Edip Yüksel tüm rivayetleri ret eder) İşkencenin en kötüsünü size uygulayan, kadınlarınızı bırakıp oğullarınızı öldüren Firavun'un adamlarından sizi kurtarmıştık. Bu, Rabbinizden büyük bir sınav idi.

Gördüğünüz gibi, 2:49 ayetini ufak tefek çeviri yorumlaması dışında, birbirinden radikal olarak farklı fikirlere sahip olan iki yaklaşım da tıpatıp aynı çevirmiş; çünkü aynı anlamış; aynı şekilde meallemiş.

Farklı olmak zorunda mı? Teorik olarak elbette değil. Ancak birebir aynı olması da es geçilmemesi gereken bir soru işareti. Risk analizi yapacaksanız, "biz birbirimizden farklıyız" diyen iki grubun aynı şeyi söylüyor olması bir risk taşır. Risk puanı kaç; bilemem.

Devam edelim:

Bu ayette geçen sadece bir kelimeye bakalım: İMTİHAN/SINAV

İki yaklaşım da burada yazan kelimeyi İMTİHAN/SINAV ya da eş anlamlıları olarak anlıyor, çeviriyor.

"Kuran okudum dinden çıktım" diyen arkadaşlar için konumuza dönersek; birinci yaklaşım/anlayışta olanlar için odak noktası tamamen "rivayetler". Ve bu rivayetlerin etrafında kümelenmiş alimler ve görüşleri. Bunu bir akademi gibi düşünün. Bu akademinin mezunlarının yaklaşımı bu. Siz kendi kendinize önünüzde duran metne bakıp "bela" kavramı için bir araştırma yapamazsınız, geçmişten günümüze ne denmiş ise doğru odur.

İkinci yaklaşımdakiler ise, eğer radarlarına özel olarak yakalanmadı ise, birinci yaklaşımın sözlerini tekrar ederler. Bunu bu bilinç ile yapmazlar. (bela kelimesi radarlarına yakalanmadığı için tüm çeviriler aynı veya benzerdir) Ancak sonuç budur. Açıp baktıkları sözlükler zaten birinci yaklaşımın hakimiyetindedir; bu sebeple radarlarına takılmayan konularda birinci yaklaşımla uyum içerisindedirler.

Eğer radarlarına bir konu takıldı ise mesela “Kuran’da kadını dövün yazıyor mu?” diye bir soru gündemlerine geldi ise, oturur o konuda Kuran metnini didik didik çalışırlar ve muhakkak farklı sonuçlar bulurlar. “Kuran okudum dinden çıktım” diyen arkadaşlar ise onları “ayet eğip bükme” ile suçlarlar.

“Kuran okudum dinden çıktım” diyen arkadaşlar... Eğer samimim iseniz, üçüncü bir yol var. Bu Kitap kendi kavramlarını açıklamış mı, açıklamış ise neler söylemiş?

Mesela açın2:49 ayetini kelime kelime araştırma yapmaya imkan veren bir siteden.

Ayette geçen “bela” kelimesini önce gözlerinizle görün.

Bu kelimeyi nasıl “imtihan” diye çevirdiklerini görün. (İmtihan zaten Kuran’da geçen başka bir kelime.)

Kök harfleri : BLV

Şöyle sözlükleri kurcalayın fikir edinin mesela:

Bir elbise eskidiğinde **بَلَى الثَّوْبُ يَلَى وَبَلَاءٌ** denir ki, bu, elbise eskidi ve yırtıldı anlamına gelir. Bu kelimedenden yolculuk yapan için de **بَلَوَّ سَفَرٌ وَيَلِي سَفَرٌ** denir ki bu, yolculuk onu eskitti demektir. **بَلَوُّهُ** ise, denemek anlamına gelir. Bu da çok denemekten dolayı sanki yıprattım, eskittim gibi bir mana taşımaktadır... Üzüntü de **بَلَاءٌ** adını almıştır; çünkü: O da bedeni yıpratmaktadır. (BLV maddesi, Ragıp el-İsfahani)

Sonra eşanlamlı olarak kullanıldığı iddia edilen diğer kelimeleri tespit edin: mesela imtihan diye bir kelime var, fitne diye bir kelime var bir de bela diye bir kelime var. Gözlemleyin ve şahit olun; mealciler bu üç kelimenin arasındaki farka hiç dikkat etmeden anlam vermişler.

Sonra içinde “bela” , “fitne” ve “imtihan” geçen tüm ayetleri açın bağlamıyla okuyun, kelimelerin anlamları hakkında çıkarım yapmaya çalışın.

Ben kestirmeden bulgumu yazayım: Bela İngilizce “challenge” olarak çevrilebilir, Türkçe’ye “deneyim/deneyimletmek” olarak. Bela kavramında “dur bakayım ben şuna şu zorluğu

vereyim acaba ne yapacak” gibi bir anlam yok. Müsabakaya hazırlanan sporcuların her antrenmana çıkmasında yaşayacağı zorluklar gibi bir anlam var; amaç maça hazırlamak.

Bugün yoldan geçen hangi Müslüman sorsanız “biz bu dünyaya imtihan için geldik” der. Kuran metnine göre bu bilgi yanlış. Çünkü orada yazan kelime “imtihan” değil.

Bakın sorularlailslamiyet sitesinde bir soru:

Doğmuş her insan imtihan için yaratıldığına göre (İnsan, 76/2), zekâ özürlü olanlar nasıl imtihan edilecek?

Kuran’a bir kez çalışsa idi “orada imtihan yazmıyor” demesi lazımdı. Ne yapıyor, yanlış bilgi üzerinden bir sürü açıklama getiriyor.

Ne yazmış?

*Evet, insan imtihan için yaratılmıştır. Ayette meal olarak yer alan “**onu işitici, görücü yaptık**” ifadesi, birçok alimin belirttiği gibi akıllı da içine almaktadır. Çünkü delillerin ve kesin bilgi yollarının en önemlisi, gözle görülen ve kulakla işitilenlerdir. Görmeyi ve işitmeyi değerli kılan ise akıl ve idrak kabiliyetidir. İnsanın görmesini ve işitmesini hayvanınkinden ayıran akıl ve idraktır. (krş. Taberi, Razî, İbn Kesir, Beydavî, Maverdi, İbn Aşur, ilgili ayetin tefsiri)*

Ayete bakalım:

76:2 İnnâ halaknâ-l-insâne min nutfetin emşâcin nebtelîhi fece’alnâhu semî’an basîrâ(n)

Üzerine yorum getirdiği ayet bu ayet. Orda “imtihan” yazdığını sanıyor. Daha “el-insan” nedir bakmamış, “nutfe” nedir bakmamış, hiçbir kavramı Kuran’dan çalışmamış.

Bakalım, “ikinci yaklaşımdaki” birisi çalışmış mı?

Edip Yüksel Meali: Biz insanı bir sıvı karışımdan yarattık ki onu sınavalım. Bu yüzden onu işiten ve gören yaptık.

Katı veya gaz bir karışımdan yaratsa idi sınamayacak mıydı ey Edip? Böyle çevirince “yalnızca Kuran” diyen bir çeviri mi yapmış oldun? Edip’in mealine göre “sıvı karışımdan yaratılmak” ile “sınanmak” arasında bir ilişki olmalı; yok., göremiyoruz.

“Biz arabayı şöyle şöyle yaptık ki ralliye katılabilsin.”

“Biz doktoru şöyle şöyle eğittik ki ameliyat yapabilsin.”

Bakın ne kadar güzel sebep sonuç ilişkisi olan, gerekçesi olan iki cümle yazdım.

Ama Edip’inkinde yok.

“Biz insanı bir sıvı karışımdan yarattık ki onu sınavalım.”

Bunu okuyup dinden çıktı iseniz; çıkmayın. Çünkü siz meal okudunuz. Mealden çıkın; Kuran metnini okuyun. Buna vaktiniz, imkanınız yoksa bile en azından sağda solda “dinden çıkararak Kuran ayetleri” gibi cümleler sarf ederek gezmeyin.

Şu an doğrusunu öğrendiniz.

Toparlayacak olursan şunu diyorum: Birinci yaklaşım hakim yaklaşım olduğu için, kabulleri sözlüklere varıncaya kadar tüm müfredata işlemiştir. Ben yalnızca Kuran metnini itibara alırım diyen birisi eğer özel olarak odaklanmadı ise farkında olmadan birini yaklaşımın kavramları ile konuşur. Bu ana dili Arapça olan birisi için de böyledir. Tüm kavramları hakim olan anlayışın sözlüklere soktuğu şekliyle anlayacaktır. Kuran bütünlüğünde ne anlam verilmiş bakmayacaktır; bakmak aklına bile gelmeyecektir; bir şeyle r bulsa dahi bunu kabul etmeyecektir.

Mesela ben size, yukarıda belirttiğim 2:49 ayetinin bana göre olan mealini vereyim.

Ayet iki şey söylüyor:

Çünkü Kuran'a göre -Fussilet 53 "Biz ayetlerimizi hem afakta, hem kendi nefislerinde onlara göstereceğiz; öyle ki, şüphesiz onun hak olduğu kendilerine açıkça belli olsun."

-İnsanın iç dünyasına şunu söylüyor: hatırlayın ki size en düşük nefsiniz şunu reva görür ve biz sizi bu durumdan kurtarıyoruz: Olumlu üretken yanlarınızı baskılar, verimsiz/bilgisiz yanlarınızı yaşatır. Bunun böyle olmasında büyük eğitmeninizden bir deneyimleme var.

-Topluma şunu söylüyor: Diktatör yöneticiler toplumun üretken/verimli/gelecek vadeden kesimlerini etkisizleştirir; verimsiz/etkilenmeye açık/edilgen kesimlerini yaşatır/destekler. Bunun böyle olmasında büyük eğitmeninizden bir deneyimleme var.

Yazımın başında "Meal, çeviri/tercüme değildir. Meal, bir cümlenin taşıdığı muhtemel anlamlardan birini ifadeye YÜKLEMEK işidir. Yani mealde, üzerinde ortak karara varılmış bir anlayış birikiminden yararlanılarak, başka türlü anlamaya imkân vermeyecek şekilde, sınırları önceden belirlenmiş bir çerçeve söz konusudur." demiştim.

Evet, meal yapacak isek tek evrenimiz "Kur'an evreni" olmak zorunda. Dışarıdan getirilmiş hiç bir bilgiyi ön kabul yapmadan, sorular sorarak metni anlamaya çalışmalıyız.

Bunu yapabildiğimiz oranda Kuran'ı doğru anlarız. Samimim ateistlerin yaptığı itirazların çoğu doğrudur. Ancak onlar "meallere" itiraz etmektedir.

Yukarıdaki 2:49 mealim yanlış olabilir ama şuna eminim ki referansım/inceleme alanım bizzat Kuran metni. Başka bir Kuran çalışırı oturur çalışır, ve der ki "arkadaş sen şurada şurada yanlış anlamışsın, hatalı çıkarım yapmışsın, yanlış analiz yapmışsın doğrusu şu..."

Metin böyle anlaşılır.

Kuran o sebeple "hac malum olan şehir'lerdedir" diyor. Bu da dikkatli okuyucuya çalışma konusu olsun.